

Naisia eurooppalaisella maaseudulla

BULLER, HENRY & KEITH HOGGART (2004; toim.).
Women in the European countryside. 162 s. Ashgate,
Aldershot.

Teos on kahden miesmaantieteilijän toimittama artikkelikokoelma, joka sisältää seitsemän leikkausta maaseudun naisten arkeen Ruotsissa, Norjassa, Saksassa ja Ranskassa. Artikkeleiden naiskirjoittajat työskentelevät naistutkimuksen, kulttuurimaantieteen ja maaseutusosiologian aloilla. Teemat liittyvät naisten työllisyyteen, yrittäjyyteen, koulutukseen ja asemaan maataloudessa. Teoksesta ei käy ilmi, millä tavalla siihen kuuluvat tapaustutkimukset on valittu. Oletettavasti ne ovat jonkin konferenssin tai työryhmän satoa. Työryhmäesitelmien pohjalta tuotetaan tyypillisesti vastaavanlaisia kokoelmia, joiden si-

nänsä perustellut ja viimeistellyt osaset eivät sanottavasti keskustele keskenään.

Keith Hoggartin johdantojaksossa pyritään konstruimaan teoksen artikkeleille yhteinen ydin. Hoggart tarttuu maaseudun naisten rooleja ja identiteettejä käsittelevien tutkimusten ilmeiseen heikkouteen, eli siihen, ettei näissä ole kiinnitetty riittävästi huomiota erilaisten maantieteellisten kontekstien merkitykseen. Tämä pätee esimerkiksi maatalojen naisia koskeviin tutkimuksiin. Niissä perheviljelmän universaaleiksi oletettuja ominaispiirteitä (kuten tilojen periytymistä isiltä pojille) pidetään tärkeämpinä emännän roolia ja emännyyden sisältöä määrittävinä tekijöinä kuin ympäröivää yhteiskuntaa ja kulttuuria (Sireni 2005). Käsillä olevan teoksen artikkeleissa esitellään tapaustutkimusten erilaiset kontekstit, ja kokoelmaan

sisältyy sinänsä tervetulleita laajennuksia nykyiseen maaseudun naisia ja sukupuoli-identiteettejä koskevaan brittivetoiseen tutkimukseen (Little 2002). Varsinainen alueellinen vertailu ja tapaustutkimusten välinen vuoropuhelu jäävät kuitenkin puuttumaan. Teokseen ei sisälly yhteisveto-osaa, jossa vastattaisiin johdannossa esitettyihin haasteisiin.

Bettina Bockin katsaus tilastoihin on myös tarkoitettu nivomaan kirjan artikkeleita toisiinsa. Bock vertailee maaseudun naisten työllisyyttä EU-maissa ja sen osaluilla, kuten naisten korkean työttömyyden piinaamassa Itä-Suomessa. Numerotiedot ovat kiinnostavaa luettavaa, mutta vertailussa on vaikeutensa, sillä tilastot maaseudun naisten työllisyydestä ovat puutteellisia. Bockilla on ongelmia myös havaintojensa tulkinnessa. Tämä olisi edellyttänyt vertailun kohteena olevien maiden kulttuurin ja yhteiskunnan tuntemusta, jota oletettavasti olisi ollut esimerkiksi kokoelmateoksen muiden artikkeleiden kirjoittajilla. Muut kirjoittajat eivät puolestaan hyödynnä Bockin esittämää tulkittakehikkoa, jonka avulla maaseudun naisten työssäkäyntiin vaikuttavia tekijöitä voitaisiin eritellä.

Marion Demossier tarkastelee naisten vähitellen näkyvämmäksi ja aktiivisemmaksi muuttuvaa roolia ranskalaisella maaseudulla, missä maatalousväestön osuus vähenee ja muualta muuttaneen väestön osuus kasvaa. Naisten tie muutosagentteina on pitkä ja kivinen vanhoissa maatalouskyllissä, missä perinteiset maatalousyhteisöjen patriarkaaliset arvot pitävät sitkeästi pintansa. Demossierin havainnot maalle muuttavien naisten arvostuksista poikkeavat täysin angloentrisessä tutkimuskirjallisuudessa esitellyistä havainnoista, joiden mukaan naiset nimenomaan hakevat maaseudulle muuttaessaan konservatiivista ja perinteistä elämäntapaa (Little 2002).

Marit S. Haugen erittelee tekijöitä, jotka edistävät tai rajoittavat norjalaisten maatilojen naisten osallistumista työelämään joko maatilalla tai sen ulkopuolella. Yli 90 prosenttia emännistä työskentelee maataloudessa tai muussa ammatissa, mutta työskarkaa riittää kotirouvapohjalta toimivien emäntien aktivoimisessa. Tasa-arvon edistämisyökkimysten, korkean koulutustason ja maaseudun autoistumisen mallimaana esitellyssä Norjassa tilastojen taakse kätkeytyy emäntien työssäkäyntiä ja maataloustyöhön osallistumista estäviä, naisten itsensä sisäistämiä asenteita ja arvostuksia. Haugen säilyttää kriittisen oteensa loppuun saakka ja esittelee joukon toimenpiteitä, joilla mautilojen naisten täystyöllisyyttä maatilalla ja sen ulkopuolella voitaisiin edistää.

Maatalouden naisvaltaistumista käsittelevässä artikkelissaan Heide Inhetveen ja Mathilde Schmitt kuvaavat saksalaisten naisten vaiheita kotirouvista perheviljelmää pyrittäväksi työjuhiksi. Artikkelissa seurataan esimerkiksi Marthan elämää 20 vuoden ajan ja havainnollistetaan maatalouden naisvaltaistumisprosessia tila- ja perhetasolla. Marthan tarina on työntäyteinen ja tuo joiltakin osin mieleen 1950-luvun suomalaisen emännän, joka tarttuu heinähankoon ja urasti saavuttaakseen yhteisönsä arvostuksen. Inhetveen ja Schmitt pitävät naisvaltaistumista myönteisenä kehityssuuntana, sillä se perustelee mautilojen naisten oikeutuksen tulla kohdelluiksi miesten tapaan täysivaltaisina kansalaisina. Naisten kova työnteko ei kuitenkaan suoraviivaisesti johda muutoksiin miehen ja vaimon välisessä valta-asel-

massa tai hallitsevissa naiseutta ja mieheyttä koskevissa oletuksissa. Oman paikan ottaminen raatamalla näyttää tapahtuvan tuskastuttavan hitaasti.

Ruotsalainen alueellinen kehittämispolitiikka on Christina Scholtenin tutkimuksen mukaan keskittynyt pääasiassa miehisten teollisuudenalojen tukemiseen ja edistämiseen. Sen sijaan naisten käsityöammatteja ja työpaikkoja palvelusektorilla ei ole ymmärretty todelliseksi taloudelliseksi toiminnaksi, jolla on vaikutusta kasvuun ja kehitykseen. Vaikka Ruotsissa on pyritty edistämään sukupuolten välistä formaalia tasa-arvoa, Scholten muistuttaa siitä, että käytännössä tasa-arvoon on vielä matkaa. Naisten palkat ovat jäljessä miesten palkoista, kotityöt jäävät usein naisten taakaksi ja työtehtävät ovat jakautuneet miesten ja naisten aloiksi. Etenkin yrittäjyys ymmärretään paljolti miehiseksi toiminnaksi. Artikkelissa eritellään kahden yrittäjänä epäonnistuneen naisen kertomuksia. Hevos- ja matkailualalla toiminut Erica uupui yrittäessään sovittaa yhteen yrityksen ja perheen vaatimukset. Lizan yritys kaatui muiden saman alan yrittäjien naista kohtaan tuntemiin ennakkoluuluihin.

Bettina van Hoven tarkastelee maaseudun naisten työuralle ilmaantuneita esteitä ja vaikeuksia entisen Itä-Saksan alueella. Artikkelissa kuvataan Saksan yhdistymistä seurannutta maatalouden yksityistämistä ja lasten päivähoitopalvelujen karsimista maaseudulta. Nämä muutokset ovat edesauttaneet entisessä Itä-Saksassa asuvien maaseudun naisten ajautumista aktiivisista puuhaajista passiivisiksi kotirouviksi, jotka eivät osallistu yhteiskunnalliseen elämään. Van Hovenin artikkeli on kiinnostava kuvaus naiseutta koskevien käsitysten eroissa sosialistisessa ja yhdistyneessä Saksassa. Vähitellen, olosuhteiden muututtua, entiset itäsaksalaiset naiset ovat omaksumassa uusia näkemyksiä naisen paikasta kotona.

Teoksen päättää norjalaisten Ingunn Lilstrandin ja Marit Stemlandin kuvaus Steigeniin perustetun feministisen yliopiston toiminnasta ja tavoitteista. Hanke käynnistyi 1980-luvulla, kun pohjoinen maaseutu alkoi menettää erityisesti naispuolista väestöään. Nykyisin norjalaiset naiset haluavat hyvän koulutuksen ja haastavan työn, jota ei ole helppo löytää syrjäiseltä maaseudulta. Ratkaisua etsitään koulutuksesta ja tutkimuksesta. Feministisessä yliopistossa (jossa on tosin vain 12 työntekijää) naiset hankkivat ja tuottavat tietoa, jonka ajatteluaan hyödyttävän erityisesti naisia. Tarjolla on myös kursseja naisille. Tavoitteena on tunnistaa naiset alueen voimavarana ja saada aikaan uudenlaisia muutosstrategioita.

Kokoelmateoksen artikkeleille (erityisesti Bock, Demossier, Haugen, Inhetveen ja Schmitt, Scholten) on yhteistä se, että ne liittyvät kiinteästi hallitsevaan maaseudun naisia koskevaan akateemiseen diskurssiin. Sen puitteissa maaseudun nainen nähdään passiivisena osapuolena, joka ei kykene reflektomaan omaa tilaansa eikä varsinkaan muuttamaan sitä (Brandth 2002). Kaikki kirjoittajat pitävät kiinni tästä lähtöoletuksesta, josta käsin he tulkitsevat havaintojaan. Artikkeleiden perusviesti onkin kontekstista riippumatta pääpiirteissään samanlainen: maaseudun elinkeinot ja asujaimisto muuttuvat ja naiset tekevät omilla tahoillaan pieniä irtiottoja niin sanotusta traditionaalisesta maaseudun naisen roolista. Naisten toiminta ei kuitenkaan riitä todellisten syvällisten muutosten aikaan saamiseksi.

Toimittaja Hoggart esittää johdantojaksossa, että maaseudun naistutkimuksessa puhaltavat uudet tuulet. Vanhahtavasta tulkinnasta, jonka mukaan naiset ovat rakenteiden vankeja, on pyritty irtautumaan. Nämä muutokset eivät näy vielä tässä teoksessa.

KIRJALLISUUS

Brandth, B. (2002). Gender identity in European family farming: a literature review. *Sociologia Ruralis* 42: 3, 181–200.

Little, J. (2002). *Gender and rural geography. Identity, sexuality and power in the countryside*. 213 s. Prentice Hall, Essex.

Sireni, M. (2005). Sukupuoli-identiteetit ja keho maaseutu-maantieteen tutkimuskohteina. *Maaseudun uusi aika* 13:1, 5–18.

MAARIT SIRENI
*Maantieteen oppiaineryhmä,
Joensuun yliopisto*